Elementary Education Online, 6(3), 468-479, 2007.
İlköğretim Online, 6(3), 469-479, 2007. [Online]: http://ilkogretim-online.org.tr

Comparison of the Social Self Efficacy Results of 9-13 Age Groups Individuals Who Do Sports And Don't Do (Bursa Sample)

Füsun Öztürk[1] Şenay Koparan Şahin[2]

ABSTRACT. The purpose of this research is to compare the social self-efficacy results, according to many variables, among the groups that consist of students between the ages of 9 to 13 who do individual sports, team sports or don't do any sports at all in Bursa. 143 students that go to sports schools of different sports clubs and 82 students that don't do any sports in the age group of 9-13 volunteered to this research. Number of students doing individual sports (athletics, badminton, table-tennis) are 72 and the number of students that do team sports (basketball, volleyball) are 71. Data collection was performed by using the personal information form designed by the researchers and Social Self-Efficacy Expectation Inventory for the age group of 9-13 designed by Bilgin (1997). The collected data were analyzed by the SPSS "13.0" statistical analysis software. In conclusion, in our study, the Social Self-Efficacy Expectation results of subjects that do team sports and don't do any sports were found to be significantly different and among the group that do team sports, the Social Self-Efficacy Expectation results of the females were found to be higher than the results of the males. Also as a strong negative relationship was determined between age and Social Self-Efficacy Expectation results of the subjects that don't do sports, a strong positive relationship was determined between the training age and Social Self-Efficacy Expectation results that do sports.
Key Words: Social Self-Efficacy Expectation, Team Sports, Individual Sports

SUMMARY

Purpose and significance: The purpose of contemporary education is to raise individuals who are physically strong and healthy and socially adoptive. It will be beneficial at every stage of life to give the chance to acquire an active life style which will enable a healthy and happy living. Nowadays, the culture of sports is seen as an indication of developing and modernization. It is obvious that such a change of understanding can only be accomplished by a systematic and well planned education strategy. Primary and high school students between the ages of 6 to 14 should be able to acquire such responsibilities and skills as cooperating with each other, self control, time management, self confidence, work planning, patience, enjoying the task and being able to express oneself (TMOK 2004). Physical education courses at schools and sports activities are one of the favorite activities for the children as they unconsciously develop these skills. Also they appear to be the only activities which give students the opportunity to improve physical and psychological health by enabling them to do physical activities in the modern–monotone life style. Social Efficacy expectation requires students to use some abilities and skills such as efforts in daily relationship, being able to attend in a social group or activity, sincerely acting, giving and asking for help to others. Being a successful individual at social life gives them the opportunity to become a successful communicator in daily life as well. Besides, developing social skills enables people to reach at their aims eventually, evaluate the opportunities and adopt emotionally to different

[1] *Prof. Dr. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, fkuter@uludag.edu.tr*
[2] *Dr. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, skoparan@yahoo.com*

environments. There are many Turkish and foreign researches indicating that doing sports improves the social efficacy expectation results. The aim of this research is to compare the social efficacy expectation results of the student groups between the ages of 9 to 13 who does team sports or individual sports and who does not do any sports at all depending on many variables.

Methods : 143 students attending to different sports clubs or sports schools in Bursa and 82 students who doesn't do any sports at all, both party being between the ages of 9 to 13, volunteered to take part in this research. The number of students who does individual sports such as Athletics, Badminton, Table-tennis is 72 and the number of students who does team sports such as Basketball, Volleyball is 71. The aim of this research is to compare the Social Self Efficacy levels of the students who does sports and who doesn't do any sports at all depending on many variables. The data is collected through the personal information forms and Social efficacy expectation inventory designed by Bilgin (1994). This inventory has 27 questions and each question is graded series of 3 statements .In the inventory, as the amount of the grades increase, the social efficacy expectation level increases as well or the vice versa. The collected data was analyzed by the SPSS '13.0" statistic analysis software. Whether the distribution shows a normal range is evaluated by Shapiro Wilk test. The homogeneity of the groups is also tested. In the process of comparing the in group difference of the data that does not show a normal proportion per group, the Wilcoxon test is used, while the Mann – Whitney's U test is used to observe the difference between two groups. Furthermore, Kruskal Wallis test is used for evaluating the differences depending on variables between more that two groups .level of significance was considered as $\alpha = 0.05$

Results: As a result of the research it was concluded that the self efficacy expectation levels of the subjects that do team sports and do not do any sports were found to be significantly different. Furthermore, the level of the self efficacy of the females that do team sports were found to differ significantly from the level of males in the same group. ($p<0.01$) Besides, While a high difference is stated between the ages and the social Efficacy expectations of the subjects who do not do any sports at all, A high level of positive relation was observed between the training age and social efficacy expectations of the students who do sports.

Discussion and conclusions: It can be concluded from this research that sports make positive contributions to people to socialize, to express oneself more clearly, to be more efficient socially and to build stronger social relationships. For this reason, it would bring about quiet favorable effects if all younger students were encouraged by their parents and teachers to play sports. Furthermore, The parents or teachers shouldn't consider the differences between genders and kind of sports in no way, All pupils and young people should equally be given the opportunity to take part in sports activities at all the time.

Spor Yapan ve Yapmayan 9-13 Yaş Grubu Bireylerin Sosyal Yetkinlik Beklentisi Puanlarının Karşılaştırılması (Bursa Örneği)

Füsun Öztürk[3] Şenay Koparan Şahin[4]

ÖZ. Bu araştırmaya Bursa ilindeki çeşitli spor kulüplerinin spor okullarına devam eden 9-13 yaş grubundaki 143 öğrenci ve aynı yaş grubunda spor yapmayan 82 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Bireysel spor çalışmalarına katılanlar (atletizm, badminton, masa tenisi) 72, takım sporuna katılanlar (basketbol voleybol) 71 kişidir. Araştırmada spor yapmayanlar, takım sporu ve bireysel spor yapanların sosyal yetkinlik beklentisi (SYB) puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması amaçlanmıştır. Veriler kişisel bilgi formu ve Sosyal Yetkinlik Beklentisi ölçeği ile toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS "13.0" istatistik programında, Wilcoxon işaret testi, Kruskall Wallis, Mann-Whitney U, Pearson Korelasyon Katsayısı ile değerlendirilmiştir. Sonuç olarak çalışmamızda takım sporu yapan ve spor yapmayan öğrencilerin SYB puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunurken, takım sporu yapan gruptaki bayan öğrencilerin SYB puanı erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca spor yapmayan denklerin yaşları ile SYB puanları arasında yüksek düzeyde negatif bir ilişki belirlenirken, spor yapan öğrencilerin antrenman yaşı ile SYB puanları arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki saptanmıştır.
Anahtar Sözcükler: Sosyal yetkinlik beklentisi, bireysel spor, takım sporu.

GİRİŞ

Günümüzde spor kültürü, insanın gelişim ve çağdaşlaşmasının bir göstergesi olarak görülmektedir. Böyle bir değişimin ancak düzenli ve planlı bir eğitim stratejisi ile gerçekleşebileceği de açıktır. 6-14 yaşı kapsayan ilköğretim çağında çocuğa, sorumluluk alma, işbirliği yaparak çalışma, kendini yönetme, zamanı iyi kullanma, kendine güvenme, planlı çalışma, sabırlı olma, yaptığı işten zevk alma kendini ifade edebilme gibi beceri ve alışkanlıkların kazandırılması gerekmektedir (T.M.O.K, 2004). Beden Eğitimi ve Spor etkinlikleri bu amaca ulaşmada çocukların tercih edecekleri bir alandır. Ayrıca modern-monoton yaşam içerisinde hareket etme olanağı bularak beden ve ruh sağlığını birlikte geliştirebilecekleri tek alan olarak kabul edilebilir.

Bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi yargısına sosyal yetkinlik (öz yeterlik) denir (Senemoğlu, 1989). Sosyal yetkinlik, kişiler arası ilişkilerde bireysel beceriye bağlı olarak gösterilen performans hakkında bireyin kendilik beklentisi olarak da tanımlanırken, sosyal yetkinlik aynı zamanda insan davranışının önemli güdüleyicilerinden biri olarak çocuk ve ergenin ruh sağlığında önemli bir yere sahiptir (Akkök, 1999). Sosyal yetkinlik beklentisi, bireyin kendisini sosyal ilişkilerinde başarılı olarak değerlendirmesine yardım etmede de önemli bir faktördür (Bilgin, 1997).

Öz yeterlilik kavramı ilk kez Bandura tarafından sosyal bilişsel kuram çerçevesinde kullanılmıştır. Öz yeterlilik bilgi ve beceriden çok daha fazlasını kapsayarak, bireyin kendi kapasitesini etkin olarak kullanabilmesini de içermektedir (Bandura, 1977). Bandura' nın sosyal yetkinlik beklentisi teorisine göre; davranış, bilişsel, fizyolojik faktörler ve çevresel etkenlerin birbirleriyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir süreçtir. Bu teori psikolojinin birçok alanına uyarlanmıştır. Sosyal yetkinlik beklentisi Spor Psikolojisinde sporun çok önemli bir yeri olan performansla ilişkili olarak kendine güven gibi araştırma konularıyla da ele alınmıştır (Gill, 1986; Claran, 2003).

Eğitim sürecinde sosyal yetkinlik gelişimi, sosyal beceriler ile birlikte düşünülmektedir. Sosyal becerilerin gelişmesi aynı zamanda sosyal yetkinlik olarak düşünülen gelişmelerdir. Bunlar

[3] *Prof. Dr. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, fkuter@uludag.edu.tr*

[4] *Dr. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, skoparan@yahoo.com*

kendini ifade etme-kendine güven, arkadaşlarca kabul görme, aile fertleri ve diğer önemli bireylerce kabul görme, sosyal bağımsızlık, sosyal çevre tarafından desteklenme olarak özetlenebilir (Akkök, 1999).

Sokrates, Aristo, Quitillian, Comenius, John Locke, John Dewey gibi değişik çağların düşünürleri bedensel gelişim ve oyunun bireyin sosyalleşme eğitimi için temel kavramlar olduklarını ileri sürmüşlerdir (Özbaydar, 1983). Oyun alanları çocukların sosyalleşmesi için en iyi ortamlardır. Çünkü oyun, çocuk için oldukça ciddi ve amaçlı bir uğraşıdır (Öztürk, 1998). Sportif oyunlar içinde çocuk kendi bedenini tanır, yeteneklerinin farkına varır. Başarabileceği ve başaramayacağı hareketleri, emniyetli bir ortamda öğrenerek gereksiz tehlikelerden uzak duracak deneyimler elde eder. Bunun dışında kendi yaşındaki çocuklarla bir arada, paylaşma ve yardımlaşmayı öğrenir, sorumluluk alma ve düzenli çalışma alışkanlığı edinir (Öztürk, 1998; Çamlıyer ve Çamlıyer 1997; Pherson ve ark., 1989). Grup oyunlarında ve takım sporlarında mensup olduğu grubun çıkarlarını kendi çıkarlarından önde tutarak hareket etmeyi öğrenir. Böylece çocukta ait olma ve fedakârlık duyguları gelişerek, pekişir. Oyun içerisinde kendi haklarını koruma, başkalarına saygı, atılganlık, işbirliği ve paylaşma, kurallara uyma, doğru-yanlış ayrımını yaparak doğruyu kabullenme, grubun çıkarlarını koruma ve kollama, toplumun kültürünü öğrenme gibi sosyal değerler edinen çocuklar her geçen zaman diliminde biraz daha sosyalleşirler (Hazar, 1996).

Literatürde fiziksel egzersiz ve sosyal yetkinlik beklentisi ilişkisi ile ilgili yapılmış araştırmaların bir çoğunda düzenli egzersiz programlarına devam eden ergenlerin sosyal yetkinlik beklentilerinin arttığı, öz saygılarının olumlu yönde geliştiği, sorumluluk alma ve verilen görevleri yerine getirmede daha başarılı oldukları vurgulanmaktadır (Fontane, 1996; Guavin ve Spence, 1996; Mc Auley ve ark., 1997). Kim ve M.C Auley (1992), egzersiz çalışmalarının öz yeterliliğe etkisini inceledikleri çalışmalarında; bayan katılımcıların program sonunda hedeflenen yetkinlik derecesine ulaşma başarısını gösterdikleri ve egzersizle sosyal yetkinlik arsasında anlamlı ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Hoffstetter ve arkadaşları (1990), farklı yaş gruplarında spora başlayan bireyler üzerinde yaptıkları çalışmalarında; (ilköğretim 6-14 yaş, orta öğretim 15-18 yaş ve yüksek öğretim ve yetişkin) düzenli olarak yapılan egzersizle, sosyal öğrenme ve spor faaliyetlerinin sosyal yetkinlik beklentisi ile aralarında pozitif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Ryan ve Dzewaltowski (2002), tarafından 6. ve 7. sınıf öğrencilerine uygulanan farklı tipteki fiziksel aktivitelerin sosyal yetkinlik beklentisine olan etkisinin incelendiği çalışmada; fiziksel aktivitenin öğrencilerin kendilerine olan güvenini arttırdığı, kendilerine çevre edinmelerinde, engellerin üstesinden gelebildikleri ve girişken oldukları belirlenmiştir. Yine Allison ve arkadaşları (1999), 9-11 yaşları arasındaki öğrencilerin, farklı tipte yapılan fiziksel aktivitelere katılmalarını, diğer okullarla olan aktivitesel ilişkilerini, öğrencilerin engellerin farkında olma ve aşabilme becerilerini, okul dışındaki faaliyetleri ile sosyal yetkinlik beklentileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında; fiziksel aktiviteye katılım ile sosyal yetkinlik beklentisi arasında anlamlı ilişki olduğunu vurgulamışlardır.

Strauss ve arkadaşları (2001), 10-16 yaşları arasında 92 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada, öğrencilerin durumluluk kaygı, sosyal yetkinlik, sosyal destek, sosyal yapı ve zamanı değerlendirmeye yönelik görüşlerini aldıkları çalışmalarında; sedanter (hareketsiz) yaşantının çocuk ve yetişkin yaşamına olumsuz yönde etki ettiğini, fiziksel aktivite yapan bireylerin sosyal yetkinlik beklentilerinin ve sosyal statülerinin pozitif yönde etkilendiğini belirlemişlerdir. Reynolds ve arkadaşları (1990), ise düzenli fiziksel aktivitenin, yaşam kalitesini, diğer psikolojik değişkenleri olumlu yönde etkilediğini belirterek, egzersizin sosyal yetkinlik beklentisi, stres ve sosyal etkenler üzerinde olumlu etkisi olduğunu vurgulamışlardır.

Bu araştırmanın amacı ise Bursa ilinde 9-13 yaş grubunda bireysel spor ve takım sporu yapan öğrenciler ile spor yapmayan öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre SYB puanlarının karşılaştırılmasıdır. Mevcut literatürde SYB' nin spora katılım, spor türü ve cinsiyete göre incelenmesi ile ilgili araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmada ise ayrıca spor yapan öğrencilerin SYB puanlarının, spor türü (bireysel, takım), spor yapma süresi (antrenman yaşı), yarışmacı sporcu olma (lisans belgesine sahip olma) ve lisans düzeyi (okul, kulüp) açısından da değerlendirilecek olmasının alandaki literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma sonucunda sosyal yetkinlik beklentisi puanlarının spor yapan öğrenciler lehine farklılık göstermesi beklenmektedir. Spor yapan öğrenciler açısından ise spor yapma süresi ve lisans düzeyine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmesi beklenmektedir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Bu araştırmaya Bursa ilindeki çeşitli spor kulüplerinin spor okullarına devam eden 59 bayan 84 erkek toplam 143 öğrenci ve aynı yaş grubunda spor yapmayan 40 bayan 42 erkek toplam 82 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Bireysel spor çalışmalarına (atletizm, badminton, masa tenisi) 28 bayan 44 erkek toplamda 72 öğrenci katılırken, takım spor çalışmalarına (basketbol, voleybol) 31 bayan ve 40 erkek toplamda 71 öğrenci katılmıştır. Toplam öğrenci sayısı 225 olarak tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin yaş ortalamaları; 11.6 ± 1.4, ağırlık ortalamaları; 41.7 ± 9.1, boy ortalamaları; 149.8 ± 12.3 iken, erkek öğrencilerin yaş ortalamaları; 11.7 ± 1.7, ağırlık ortalamaları; 40.1 ± 9.8, boy ortalamaları ise 148.8 ± 13.1. Spor yapmayan öğrenciler, spor yapan öğrencilerin devam ettikleri çeşitli okullardan tesadüfü örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Spor yapan öğrencilerin branşlarına göre dağılımı tablo-1‘ de gösterilmiştir.

Tablo-1. *Spor yapan öğrenciler branşlara göre dağılımı.*

		Bayan	Erkek	Toplam
Bireysel Spor	Tenis	13	19	32
	Masa tenisi	2	7	9
	Badminton	5	10	15
	Atletizm	8	8	16
Takım Sporu	Basketbol	-	40	40
	Voleybol	31		31
Toplam		59	84	143

Spor yapan öğrencilerin spor okullarına devam etme süreleri (antrenman yaşları) bireysel sporlarda 41 öğrenci (% 56.96) 1 yıl, 19 öğrenci (% 26.38) 2 yıl, 12 öğrenci (% 16.66) 3 yıl ve takım sporlarında 45 öğrenci (% 63.38) 1yıl, 15 öğrenci (% 21.12) 2 yıl, 11 öğrenci (% 15.50) 3 yıl olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veriler kişisel bilgi formu ve SYB ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formu, öğrencilerin fiziksel özelliklerini, ailevi bilgilerini ve okul bilgilerini kapsayacak 13 sorudan oluşmaktadır. Bu form daha sonra SYB ölçeğinin üst tarafına ilave edilerek öğrencilere tek sayfa halinde sunulmuştur.

Bilgin (1997), tarafından 9-13 yaş için geliştirilen SYB Ölçeğinde, puanlar yükseldikçe SYB artmakta, puanlar düştükçe de SYB azalmaktadır. SYB Ölçeği (SYBÖ) 27 maddelik bir ölçek olup, üçlü derecelendirme türüne göre “her zaman (3 puan), bazen (2 puan), hiçbir zaman (1 puan)” seçenekleriyle yanıtlanan bir ölçektir. Ölçekle ilgili yapılan geçerlik çalışmalarında; Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile yapılan benzer ölçekler geçerliğinde 0.28 bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerden toplanan verilerle madde-toplam puan korelasyonları hesaplanmış ve toplam puan ile 0.001 düzeyinde anlamlı ilişki (0.46 ve üstü) gösteren 27 madde geçerli kabul edilmiştir. 27 madde ile hesaplanan alfa değeri 0.83 olarak bulunmuştur. Güvenirlik çalışmasında testi yarılama yöntemiyle 0.82, testin tekrarı yönteminde ise 0.69’ luk değerler bulunmuştur bu sonuçlar, ölçeğin SYB ölçebilecek nitelikte olduğunun göstermektedir (Bilgin 1997).

İstatistiksel Değerlendirmeler

Elde edilen veriler SPSS “13.0” istatistik programında değerlendirilirken, verinin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro Wilk testi ile incelenmiştir. Grupların homojenliği test edilmiştir. Normal dağılım göstermeyen verilerin; grup içi farklılıklarının karşılaştırılmasında

Wilcoxon testi, iki grup arasındaki farklılıkları incelemek amacıyla Mann-Whitney U testi, ikiden fazla gruplar arasındaki farklılığı değişkenlere göre incelemek için Kruskal Wallis, değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Katsayısı testi kullanılmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalarda anlam seviyesi $p<0.05$ olarak alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmada elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir.

Tablo 2' de bayanların ve erkeklerin SYB puanlarının, yapılan karşılaştırılmasında; SYB puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo-2. *Öğrencilerin cinsiyetlerine göre SYB puanlarının Mann-Whitney -U Testi ile karşılaştırılması.*

Sosyal Yetkinlik Beklentisi Puanı	Bayan		Erkek		p
	n	ORT ± S.S	n	ORT ± S.S	
	99	63.4 ± 8.9	126	62.5 ± 8.5	0.288

Tablo 3' de bireysel spor, takım sporu ve spor yapmayan bayan ve erkek öğrencilerin SYB puanlarının, yapılan karşılaştırılmasında; takım sporu yapan gruptaki bayan öğrencilerin SYB puanı erkek öğrencilere göre daha yüksektir ($p<0.05$).

Tablo-3. *Öğrencilerin cinsiyet ve spor branşının niteliğine göre SYB puanlarının Mann-Whitney -U Testi ile karşılaştırılması.*

	Bayan		Erkek		p
	n	ORT ± S.S	n	ORT ± S.S	
Bireysel Spor	28	63.9 ± 9.7	44	63.9 ± 8.4	0.881
Takım Sporu	31	66.9 ± 6.2	40	61.9 ± 8.1	**0.012**
Spor Yapmayan	40	60.4 ± 9.2	42	61.5 ± 8.8	0.463

Tablo 4' de öğrencilerin bireysel spor yapan, takım sporu yapan ve spor yapmayanların SYB puanlarının, yapılan karşılaştırılmasında; istatistiksel olarak bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bu farkın takım sporu yapan öğrencilerin lehine yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.01$).

Tablo-4. *Öğrencilerin spor branşının niteliğine göre SYB puanlarının Kruskal Wallis Testi ile karşılaştırılması ve Wilcoxon Testi ile ikili karşılaştırılması.*

	1) Bireysel Spor (n= 72) ORT ± S.S	2) Takım Sporu (n= 71) ORT ± S.S	3) Spor Yapmayan (n= 82) ORT ± S.S	p	İkili Karşılaştırma	
Sosyal Yetkinlik Beklentisi Puanı	63.9 ± 8.9	64.1 ± 7.7	60.9 ± 9	**0.033**	1-2 1-3 **2-3**	0.904 0.069 **0.009**

Tablo 5' de öğrencilerin lisans belgesine sahip olma durumlarına göre SYB puanlarının karşılaştırılmasında; lisans belgesine sahip olduğunu belirten öğrencilerin SYB puanı lisans belgesine sahip olmadığını belirten öğrencilere göre daha yüksektir ($p<0.001$).

Tablo-5. *Öğrencilerin lisans belgesine sahip olma durumlarına göre SYB puanlarının Mann-Whitney -U Testi ile karşılaştırılması.*

	1) Evet (n= 95) ORT ± S.S	2) Hayır (n= 120) ORT ± S.S	p
Sosyal Yetkinlik Beklentisi Puanı	65.2 ± 8.7	61.3 ± 8.3	**0.000**

10 öğrenci lisans belgesine sahip olma durumu ile ilgili soruyu cevaplamamıştır.

Tablo 6' da lisans belgesine sahip olma durumlarına göre SYB puanlarının karşılaştırılmasında; takım sporu yapan öğrencilerde lisans belgesine sahip olanların SYB puanı lisans belgesine sahip olmayanlara göre daha yüksektir ($p<0.05$).

Tablo-6. *Spor yapan öğrencilerin lisans belgesine sahip olma durumlarına göre SYB puanlarının Mann-Whitney -U Testi ile karşılaştırılması*

	Evet	Hayır	p
	ORT ± S.S	ORT ± S.S	
Bireysel Spor	(n= 53) 65.05 ± 9.2	(n= 11) 62.3 ± 6.02	0.236
Takım Sporu	(n= 42) 66 ± 7.9	(n= 27) 63.5 ± 7.1	**0.031**

Tablo 7' de öğrencilerin sahip oldukları lisans düzeylerine göre SYB puanlarının karşılaştırılmasında; bireysel spor yapanlarda okul lisansına sahip olanların SYB puanları kulüp lisansına sahip olanlardan daha yüksektir ($p<0.01$).

Tablo-7. *Spor yapan öğrencilerin lisans düzeylerine göre SYB puanlarının Kruskal Wallis Testi ile karşılaştırılması ve Wilcoxon Testi ile ikili karşılaştırılması.*

	1) Okul	2) Kulüp	3) Okul-Kulüp	p	İkili Karşılaştırma	p
	ORT ± S.S	ORT ± S.S	ORT ± S.S			
Bireysel Spor	(n= 10) 70.2 ± 8.2	(n= 20) 61 ± 8.3	(n=23) 65.5 ± 8.16	**0.017**	**1-2**	**0.006**
					1-3	0.155
					2-3	0.072
Takım Sporu	(n= 4) 66 ± 10.2	(n= 27) 64.2 ± 7.6	(n=11) 69.1 ± 6.6	0.232		

Tablo 8' de öğrencilerin antrenman yaşlarına göre SYB puanlarının karşılaştırılmasında; bireysel spor yapanlarda; 3 yıllık antrenman yaşına sahip olanların SYB puanları 1 yıllık ve 2 yıllık antrenman yaşına sahip olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.01$). Takım sporlarında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Tablo-8. *Spor yapan öğrencilerin antrenman yaşlarına göre SYB Kruskal Wallis Testi ile karşılaştırılması ve Wilcoxon Testi ile ikili karşılaştırılması.*

	1 yıl	2 yıl	3 yıl	p	İkili Karşılaştırma	p
	ORT ± S.S	ORT ± S.S	ORT ± S.S			
Bireysel Spor	(n=41)	(n= 19)	(n= 12)	**0.001**	1-2	0.756
	62.7 ± 7.7	61.4 ± 9.3	72.1± 7.9		**1-3**	**0.001**
					2-3	**0.001**
Takım Sporu	(n= 45)	(n=15)	(n= 11)	0.080		
	63.2 ± 7.6	63.6 ± 8.3	68.8± 6.2			

Tablo 9' da spor yapmayan öğrencilerin yaş düzeyleri ile SYB puanları arasında farklı yönde yüksek düzeyde negatif bir ilişki (r= -0.345, p<0.01) bulunurken, spor yapan öğrencilerde bir ilişki görülmemiştir.

Tablo-9. *Öğrencilerin yaşları ile SYB puanlarının ilişkisi.*

r	Yaş
Spor Yapmayan SYBP	r= -0.345 **p<0.01**
Spor yapan SYBP	r= -0.073

Tablo 10' da spor yapan öğrencilerin antrenman yaşları ile SYB puanları arasında aynı yönde yüksek düzeyde pozitif bir ilişki (r= 270, p<0.01) olduğu bulunmuştur.

Tablo-10. Spor yapan öğrencilerin antrenman yaşları ile SYB puanlarının ilişkisi

r	Antrenman yaşı
Spor yapan SYBP	r= 270 **p<0.01**

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmaya Bursa ilindeki çeşitli spor kulüplerinin spor okullarına devam eden 59 bayan 84 erkek toplam 143 öğrenci ve aynı yaş grubunda spor yapmayan 40 bayan 42 erkek toplam 82 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Bireysel spor çalışmalarına (atletizm, badminton, masa tenisi) 28 bayan 44 erkek toplamda 72 öğrenci katılırken, takım spor çalışmalarına (basketbol, voleybol) 31 bayan ve 40 erkek toplamda 71 öğrenci katılmıştır.

Öğrencilerin sosyal yetkinlik beklenti puanları cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında bayanlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bireysel spor yapan, takım sporu yapan ve spor yapmayan bayan ve erkek öğrencilerin SYB puanlarının, karşılaştırılmasında ise takım sporu yapan gruptaki bayan öğrencilerin SYB puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öztürk ve arkadaşları (2005), Bursa ilinde aynı yaş gurubundaki raket sporcularının sosyal yetkinlik beklentisi puanlarının karşılaştırdıkları çalışmalarında benzer sonucu tespit ederken, Story ve arkadaşları ise (2001), fiziksel aktivite, vücut yapısına göre

davranışlar ve cinsiyet ilişkisini inceledikleri çalışmalarında SYB puanlarında cinsiyetler arası farklılığın olmadığını belirtmişlerdir. Yine Öztürk ve arkadaşlarının (2005), yaz spor çalışmalarına katılan 9-13 yaş grubu bireylerle çeşitli branşları içeren uygulama çalışmalarında; hem ön test hem de son test SYB puanlarında cinsiyetlere göre bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan diğer iki ayrı araştırmada ise; çocuk ve ergenlerin fiziksel aktivite seçimlerinde sosyal ve kültürel faktörlerin etken olduğu, aynı aktiviteyi seçerek uygulayan çocuk ve ergenlerin sosyo ekonomik düzeyleri, cinsiyet ve SYB puanları arasında ilişki olmadığı belirtilmiştir (Anderson ve Wold, 1992; Faucette ve ark, 1995).

Çalışmada öğrencilerin farklı tipte yaptıkları spor branşlarının SYB puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farkın takım sporu yapan öğrencilerin lehine olduğu belirlenmiştir. Yetkinlik beklenti gelişimine etki eden özellikler ele alındığında; performans başarısı, gözleyerek öğrenme, sözel ikna ve duygusal uyarılmışlıktır (Gill, 1986; Bandura ve Shunck, 1981). Çalışmada elde edilen bu sonucun, takım sporlarında performans başarılarının bir grup olarak gerçekleştirilebilir olduğu, daha fazla gözleyerek öğrenme fırsatları, sorumlulukların paylaşılması nedeniyle de duygusal uyarılmışlığı sağlayabilmesi ve antrenör gözetiminde takım arkadaşları ile yaptığı işbirliği ile, sözel ikna deneyimlerinin zenginleşmesi sonucu ortaya çıktığı düşünülebilir.

Çalışmada öğrencilerin lisans belgesine sahip olma durumlarına göre SYB puanlarının karşılaştırılmasında; lisans belgesine sahip takım sporu yapan öğrencilerin SYB puanları lisans belgesine sahip olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Sporda yarışmalara katılma ancak sporcu lisansı çıkartılarak mümkün olmaktadır. Lisanslı sporcuların müsabakalara katılabilecek düzeyde olmaları bir anlamda spor yapan diğer arkadaşlarına göre daha başarılı oldukları anlamına gelmektedir. Bu nedenle lisans belgesine sahip öğrencilerin kendilerini diğerlerine göre daha yetkin gördükleri, başarılı olduklarının daha fazla farkında oldukları söylenebilir. Özellikle takım sporlarında başarısızlık yaşandığı durumlarda sorumluluğun takım arkadaşları arasında dağılması da benzer sonucun takım sporları lehine çıkmasını sağladığı düşünülebilir.

Çalışmada öğrencilerden okul lisansına sahip bireysel spor yapanların SYB puanları kulüp lisansına sahip olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Yine Öztürk ve arkadaşlarının (2005), 9-13 yaş grubu raket sporcuları (tenis, masa tenisi, ve badminton) ile yaptıkları çalışmalarında, SYB puanlarının benzer biçimde okul lisansı lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Okullar arası müsabakalarda okul lisansı, kulüpler arası müsabakalarda ise kulüp lisansı geçerlidir. Kulüp müsabakaları genelde teknik ve taktik açıdan daha başarılı ve birbirine yakın yetenekte çok sayıda sporcunun yer aldığı karşılaşmalar şeklinde geçmektedir. Bu nedenle öğrencilerin başarısızlık deneyimi yaşama olasılığı daha yüksek, antrenör ve kulüp yönetiminin beklentileri ise daha fazladır. Oysa okullar arası müsabakalarda katılım esastır. Okul takımlarında yer alan öğrenciler okul içerisinde ayrıcalıklı ve popülerdir. Bu durumun okul lisansına sahip öğrencilerin SYB puanlarına yansımış olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin antrenman yaşları ile SYB puanları ilişkisine bakıldığında; spor yapanların antrenman yaşı ile SYB puanları arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca bireysel spor yapanlarda; 3 yıllık antrenman yaşına sahip olanların SYB puanları 1 yıllık ve 2 yıllık antrenman yaşına sahip olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Takım sporlarında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Öztürk ve arkadaşlarının (2005) 9-13 yaş grubu raket sporcuları ile yaptıkları araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Spor çalışmaları çocuk ve gençlerin isteyerek katıldıkları ve gönüllü olarak devam ettikleri etkinliklerdir. Başardığına inananlar çalışmalarını zevk alarak sürdürmekte, yetersizlik hisseden ve başarabileceği inancı taşımayanlar ise bırakmaktadır. Spor çalışmalarının başında yeni becerilerle tanışan öğrenciler becerileri geliştikçe daha az hata yapmakta ve kendilerine olan güvenleri artmaktadır. Özellikle bireysel sporlarda bireysel gelişime bağlı olarak birey oyuna devam edebilmektedirler ve takım sporlarında olduğu gibi takımda yer alma ya da takımda kalabilme kaygısı yaşamadığından SYB puanlarının olumlu yönde daha yüksek çıktığı düşünülebilir.

Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç da spor yapan öğrencilerin yaşları ile SYB puanları arasında anlamlı bir ilişki yokken, spor yapmayan öğrencilerin yaşları ile SYB puanları arasında yüksek düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur. Performans başarıları veya gerçek başarı deneyimleri, SYB üzerinde belirleyici ve bağlayıcı bir etkiye sahiptir ve bireyin performansta başarılı olabilmesi için sporda birçok taktik kullanılmaktadır. Özelilikle de küçük yaşta spora başlayanlar için spordaki karmaşık hareketlere basamaklama yapılarak performans başarıları oluşturulabilir (Zülkadiroğlu, 2002).

Okul yıllarında öğrencilerin duygusal gelişimiyle ilgili önemli gelişmelerden biri, çocukların kendilerini daha çok yetenek ve yeterlilik gibi içsel kavramlar ile tanımlamaları, diğeri ise kendi görüş ve yeteneklerini başkaları ile karşılaştırmalarıdır (Yavuzer, 2001). Spor çalışmaları öğrencilere böyle bir ortam sağlar. Spor yapmayan öğrenciler bu tür bir olanağa sahip olmadıkları için yaşları ile SYB puanları arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuş olabilir. Ancak bu noktada daha çok sayıda öğrenciyi kapsayan çalışmalar yapılmasında yarar görülmektedir.

Bu çalışma sözü edilen şekilde Bursa ili örneğinde planlanmış olan takım sporları ve bireysel sporlar yapanlarla hiç spor yapmamış öğrencilerin SYB puanlarının sonuçlarını yansıtmaktadır. Buna göre yapılacak spor etkinliklerinde cinsiyet farklılığı gözetmeksizin özellikle çocuk ve gençlerin spor etkinliklerine katılma olanaklarının sağlanması, okullarda beden eğitimi dersleri ve spor etkinliklerinin bu anlamda bir fırsat olarak değerlendirilmesi ve amacına uygun bir şekilde yürütülmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akkök, F. (1999). *İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi Öğretmen El Kitabı, (2.Baskı).* İstanbul: Özgür Yayınları.

Allison, K. R.; Dwyer J.J.; Makin, S. (1999). Self-Efficacy and Participation in Vigorous Physical Activity by Highscholl Students, *Healt Education & Behavior* 1: 26.

Anderson, N. & Wold, B. (1992). Parental And Peer Influence On Leisure Tıme Physical Activity in Young Adolescents, *Researche Quarterly For Exercise And Sports,* 63(4), 341-348.

Bandura, A. (1977). *Self-Efficacy, Toward A Unifying Theory Of Behavioral Change*. Physical Review. USA, 84 (2): 191-215.

Bandura, A. & Sunck D. H. (1981). Cultivating Competence, Self-Efficacy and Instrınsic Interest Through Proximal Self- Evaluating *, J. Personality and Social Psychology, 41, 586-598.*

Bilgin, M. (1997). Grup Rehberliğinin Sosyal Yetkinlik Beklentisi Üzerindeki Etkisine Yönelik Deneysel Bir Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 5, 47.

Claran, S. R. (2003). The Effectiveness of Personal Trainning on Coaching Attitudes Towords Physical Activity, *J. Sports Science and Medicine*, 2, 10-14.

Çamlıyer, H. & Çamlıyer, H. (1997). *Eğitim Bütünlüğü İçinde Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun.* (1. Baskı). İzmir: Can Ofset.

Faucette, N.; Sallis, J.; MC Kenzie, T.; Alcaraz, Kolody B.; Nugent, P. (1995). Comparison of Fourth Grade Students Out of School Physical Activity Level Anchoices by Gender Project Spark. *J. of Health Education*. 26 (2), 82-89.

Fontane, P. E. (1996). Exercise, Fitness And Feeling Well. *American Behavioral Scientest*. 39, 288-305.

Gill, D. L. (1986). *Psychological Dynamics of Sports*. Champaign. Illonois; Human Kinetics, Publishers.

Guavin, L. & Spence, J. C. (1996). Physical Activity and Psychological Well - Being Knowledge Base, Current Issues and Caveats. *Nutritions Reviews*. 549, 53-63.

Hazar, M. (1996). *Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim*, (2.Baskı). Ankara: Tutibay Ltd. Şti.

Hoffstetter, C. R.; Hovell, M. F.; Sallis, J. F. (1990). Social Learning Correlates of Exercise Self-Efficacy; Early Experiences With Physical Activity, *Social Science And Medicine*, 31, 1169-1176.

Kim, P. & M. C Auley, Edward. (1992). Goal Setting, Self-Efficacy and Exercise Behavior, *J. of Sport & Exercise Psychology*, 14, (4):352.

M. C Auley, E.; Milhalko, S.L.; Bane S.M. (1997). Exercise and Self-Esteem ın Middle Age Adults; Multidimensional Relationship And Physical Fitness And Self-Efficacy İnfluences. *J.of Behavioral Medicine*, 20, 67-83.

Özbaydar, S. (1983). *İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi*. (1.Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, Serbest Matbaası.

Öztürk, F. (1998). *Toplumsal Boyutlarıyla Spor.* Ankara: Bağırgan Yayımevi, Spor Kitabevi.

Öztürk, F.; Koparan. Ş.; Özkaya, G.; Doğan, A. (2005). Bursa İli 9-13 Yaş Grubu Raket Sporcularının Sosyal Yetkinlik Beklentisi Puanlarının Karşılaştırılması, *2.Raket Sporları Sempozyumu,* Kocaeli.

Öztürk, F.; Koparan. Ş.; Özkaya, G.; Efe, M. (2005). Yaz Spor Çalışmalarının 9-13 Yaş Grubu Bireylerin Sosyal Yetkinlik Beklentisine Etkisi. *Gazi Beden Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi* 10 (2):25-32.

Pherson, B.; Curtis, J.; Loy J W. (1989). *The Social Significance of Sports.* Human Kinetics Publishers, Champaign: II, P.204.

Reynolds, K. D.; Killen, J. D.; Bryson S. W.; Maron, D. J.; Taylor J. B.; Maccoloy, N.; Farguhar, J. W. (1990). Psycosocial Predictors of Physical Activity in Adolescents. *Previous Medicine*. 19(5), 541-551.

Ryan, J. G. & Dzewaltowski, D. (2002). Comparing The Reationships Between Different Types of Self Efficcey And Phsical Actitivity İn Youth. *Healt Eeducatoıns And Behavoir*, 29(4), 491.

Senemoğlu, N. (1989). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya.* Ankara: Özen Matbaası.

Story, M.; Stevens, J, Evans, M. C.; Juhaer, C. E.; Gittelsohn, J.; Going, S. B .; Clay, T. E.; Murray, D. M. (2001). Weight Loss Attemps And Attitudes Toward Body Size, Eating And Physical Activity In American Indian Chldren: Reletionship to Weight Status And Gender. *Obesity Research*. 9, 356-363.

Strauss, R. S.; Rodzilsky, D.; Burack, G.; Colin, M. (2001). Psychological Correlates of Physical Activity Healty Childeren. *Archives Of Pediatrics And Adolescent Medicine,* 155(8), 897-902.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (2004). *Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kılavuz Kitabı.* İstanbul: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Yayınevi.

Yavuzer, H. (2001). *Okul Çağı Çocuğu*, (7.Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi, 16-49.

Zülkadiroğlu, Z. (2002). 11-13 Yaş Grubu Bireylerde Temel Cimnastik Çalışmalarının, Sosyal Yetkinlik Beklentisi Üzerine Etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi,* Çukurova Üniversitesi, Adana: Sağlık Bilimleri Enstitüsü.